

5. mai 2026

Lahend nr 17389/20 – *nulla poena sine lege / nulla crimen sine lege*

Yasak vs. Türgi

Artikkel 7

Asjaolud

Kaebaja mõisteti Türgis 2018. aasta veebruaris süüdi relvastatud terroriorganisatsiooni (FETÖ/PDY) liikmeks olemises ning talle määrati vangistus kestusega 7 aastat ja 6 kuud. Tema süüdimõistmine põhines muu hulgas asjaolul, et ta oli aastatel 2011–2014 tegutsenud organisatsiooni haridusstruktuuris ning täitnud vastutusrikkaid ülesandeid. Kaebaja vaidlustused sellele otsusele jäeti rahuldamata.

EIK koja 27.08.2024 otsuses leiti ühehäälselt, et ei ole EIÕK artikkel 7 rikkumist, sest süüteo koosseis oli piisavalt selge ja ettenähtav ning artikkel 3 rikkumist seoses kinnipidamistingimustega.

Kaebaja taotlusel võeti asi suurkoja menetlusse.

EIK (suurkoja) seisukohad

Artikkel 7 - nulla poena sine lege / nulla crimen sine lege

EIK rõhutas, et artikkel 7 kaitseb isikut karistamise eest ilma isikliku süü (*culpa*) tuvastamiseta. EIK märkis, et kriminaalvastutus peab olema individuaalne, mitte kollektiivne ega põhineda pelgal seotusel organisatsiooniga. Süüteo tuvastamiseks tuleb kindlaks teha:

- materiaalsed teod ning
- vaimne element (*mens rea*) ehk teadlik ja tahtlik osalus.

Samuti märkis kohus, et õigusnorm peab olema piisavalt ettenähtav, mida vähem ettenähtav norm, seda rangem peab olema individuaalse süü tõendamine.

Kohus nõustus, et Türgi karistusseadustiku § 314 lg 2 (terroriorganisatsiooni liikmelisus) oli piisavalt selge ja ettenähtav.

Mens rea nõude kohta märkis kohus, et terroriorganisatsiooni liikmelisuse puhul tuleb tõendada, et isik:

- teadis organisatsiooni eesmärkidest ja vägivallast;
- tegutses teadlikult ja tahtlikult;
- soovis organisatsiooniga liituda ja sellesse kuuluda.

Pelgalt kontakt või tegevus organisatsiooniga seotud struktuuris ei ole piisav, kui puudub tõend tahtliku osalemise kohta.

¹ Lühiülevaates kajastatud lahendite valiku aluseks on EIK enda otsingumootoris avaldatud Legal Summary'd ja Eestiga seotud lahendid.

Türgi kohtute analüüsi kohta tuvastas EIK kaks peamist puudust:

(a) Ajaline aspekt

Kaebaja tegevus toimus enne 2016. aasta riigipöördekatset ja enne, kui organisatsioon ametlikult terroristlikuks tunnistati. Siseriiklikud kohtud ei selgitanud miks kaebaja tegevus 2014. aastani tõendas tema teadlikkust organisatsiooni terroristlikust iseloomust. Kohtu hinnangul pidid siseriiklikud kohtud hindama kas tegemist oli teadliku osalemisega terroristlikus tegevuses või süütu tegevusega organisatsiooni nähtavas struktuuris.

(b) Kaebaja roll haridusvaldkonnas

EIK märkis, et kaebaja tegutses organisatsiooni hariduslikus harus, mis oli pikka aega seaduslik ja ühiskonnas laialt aktsepteeritud. Siseriiklikud kohtud ei tuvastanud tema konkreetset seost organisatsiooni strateegiliste (nt sõjaliste) struktuuridega, ei selgitanud tema rolli organisatsiooni hierarhias ja ei hinnanud tema teadlikkust organisatsiooni eesmärkidest.

EIK rõhutas, et organisatsiooni varasem esinemine religioosse/haridusliku liikumisena võis tekitada olukorra, kus isikud ei olnud teadlikud selle tegelikest eesmärkidest.

EIK järeldas, et siseriiklikud kohtud ei viinud viidud läbi individuaalset ja kontekstipõhist analüüsi kaebaja *mens rea* kohta ega selgitanud kuidas jõuti järeldusele, et kaebaja teadis organisatsiooni terroristlikust olemusest ning tegutses tahtlikult selle eesmärkide nimel.

Järeldus: artikli 7 rikkumine (häältega 11:6).

Artikkel 3 - ebainimlikud või alandavad kinnipidamistingimused

EIK leidis, et kaebaja kinnipidamistingimused umbes 4 aasta jooksul, kus oli püsiv ülerahvastatus, ebapiisavad sanitaaringimused ning individuaalse voodi puudumine üle 14 kuu jooksul, saavutasid vajaliku raskusastme artikkel 3 rikkumise tuvastamiseks.

Järeldus: artikli 3 rikkumine (häältega 9:8).

Artikkel 41

EIK leidis, et artikkel 7 rikkumise osas on piisavaks hüvitiseks rikkumise tuvastamist, mis annab võimaluse siseriikliku menetluse uuesti avamiseks. Artikkel 3 rikkumise osas leidis kohus, et Türgi peab kaebajale maksma 2800 eurot mittevaralise kahju hüvitiseks. Varalise kahju nõue jäeti rahuldamata. Kohus leidis, et Türgi peab kaebajale maksma 9500 eurot kulude katteks.

Lahendile on lisatud eriarvamused.

[Lahend](#) (inglise keeles)

[Kokkuvõte](#) (inglise keeles)

7. mai 2026

Lahend nr 30781/22 – kogunemisvabadus

Batou vs. Šveits

Artikkel 11

Asjaolud

Kaebajale anti 7. märtsil 2019 luba korraldada Genfis 8. märtsil rahvusvahelise naistepäeva puhul öine meelevaieldus. Loas määrati muu hulgas kindlaks marsruut, ajaraam ja tingimused avalike kõnede pidamiseks. Samuti pandi kaebajale kohustus luua turvatiim, kes oleks ürituse jooksul selgelt äratuntav, ning rõhutati, et kaebaja kui korraldaja kannab isiklikku vastutust selle eest, et osalejad järgiksid loas sätestatud tingimusi ja et võimalikke rikkumisi saaks talle omistada.

Meelevaieldus toimus 8. märtsil 2019 ja sellel osales ligikaudu 1000 inimest. Pärast üritust heitsid võimud kaebajale ette, et ei järgitud kõiki loas sätestatud tingimusi: toimus grafiti tegemine, kasutati ilutulestikku, püüti kõrvale kalduda ettenähtud marsruudist ning turvatiim ei olnud piisavalt eristatav ega suutnud üritust tõhusalt kontrollida.

2020. aasta mais mõisteti kaebaja süüdi avaliku ürituse tingimuste rikkumises ning talle määrati 200 Šveitsi frangi (CHF) suuruse rahatrahvi (asendatav kahepäevase vangistusega). Samuti pidi tasuma ta menetluskulud. Kaebaja kaebused jäeti rahuldamata nii apellatsioonikohtus kui ka föderaalses ülemkohtus. Ülemkohtus pidi tasuma kulude katteks 3000 CHF.

EIK-sse pöördudes tugines kaebaja artiklile 11.

EIK seisukohad

Artikkel 11

EIK leidis esmalt, et kaebaja süüdimõistmine ja talle määratud rahaline karistus kujutasid endast sekkumist tema kogunemisvabadusse artikli 11 tähenduses. Sekkumisel oli riigisisene õiguslik alus, kuna see tugines avalike ürituste seadusele, kuid see asjaolu ei olnud piisav, et pidada sekkumist konventsiooniga kooskõlas olevaks.

EIK keskendus hinnangus sellele, kas sekkumine oli vajalik demokraatlikus ühiskonnas. EIK märkis, et kõnealune meelevaieldus oli eelnevalt lubatud ning see võimaldas võimudel võtta vajalikud meetmed avaliku korra tagamiseks. Samuti viitas kohus sellele, et politsei viibis ürituse ajal kohal ning puudus alus arvata, et olukord oleks väljunud kontrolli alt või toonud kaasa tõsisid häireid.

Kaebaja käitumise osas leidis EIK, et riigisisised kohtud ei olnud piisavalt tõendanud, et kaebaja rikkumised oleksid olnud sellise raskusastmega, mida saaks käsitada karistatava käitumisena. Eraldi rõhutas kohus, et olukord, kus ürituse korraldaja ei suuda täielikult kõiki osalejaid kontrollida või tunneb end vastutuse koormuse tõttu ülekoormatuna, ei ole iseenesest taunitav ega õigusta kriminaalõigusliku sanktsiooni kohaldamist.

EIK leidis, et riigivõimudel oli liiga lai kaalutusruum loa tingimuste tõlgendamisel ning nende rikkumise eest sanktsioonide määramisel. Eriti problemaatiline oli see, et loas sätestatud nõuded, näiteks turvatiimi olemus ja ülesanded, olid ebamäärased, mistõttu ei olnud kaebajal võimalik selgelt ette näha, milline käitumine toob kaasa vastutuse.

Kohus kritiseeris ka riigisest menetlust. Nimelt ei kogunud kohtud piisavalt tõendeid ega kuulunud üle turvatiimi liikmeid, kelle tegevusel oli vaidluses oluline roll. Samuti ei kaalunud kohtud sisuliselt kaebaja kogunemisvabadust ega tasakaalustanud seda teiste isikute õiguste ja avaliku huvi kaitsega.

Sanktsiooni osas märkis EIK, et kuigi määratud trahv oli suhteliselt väike, kaasnes sellega võimalik vangistus ning negatiivne mõju kaebaja tööalasele olukorrale. Lisaks rõhutas kohus, et sellistel juhtudel võib süüdimõistmine tekitada nn „külmutava efekti“, mis heidutab nii kaebajat kui ka teisi isikuid edaspidi avalikke üritusi korraldamast. Kaebaja oli tõepoolest pärast kõnealust juhtumit loobunud edaspidisest meeleavalduste korraldamisest.

Kõiki asjaolusid arvesse võttes leidis EIK, et riigisisesed kohtud ei esitanud piisavaid ega asjakohaseid põhjendusi sekkumise õigustamiseks ega kaalunud vastanduvaid huve nõuetekohaselt. Seetõttu ei olnud sekkumine vajalik demokraatlikus ühiskonnas. EIK järeldas, et kaebaja kogunemisvabadust oli rikutud. EIK tuvastas artikkel 7 rikkumise.

Artikkel 41

EIK leidis, et Šveits peab maksma kaebajale kulude katteks 10 000 EUR.

Lahendile on lisatud eriarvamus.

[Lahend](#) (prantsuse keeles)

[Kokkuvõte](#) (inglise keeles)